

Evolució de les colònies de cria de falcó marí *Falco eleonora* a les Illes Balears

Rafel MAS i Jordi MUNTANER

Servei de Protecció d'Espècies. Govern Balear. c/ Gremi Corredors, 10 1er. 07009 Palma. especies@dgcapea.caib.es

Resum

Després d'un buidatge de dades dels arxius, informes inèdits i bibliografia existent sobre el Falcó marí o de la Reina a Balears, s'ha procedit a l'elaboració de gràfics que permetin veure'n la tendència de l'espècie per a les diferents colònies i de totes en conjunt. Aquesta tendència ha estat positiva d'ençà de l'any 1974 quan es començaren a fer recomptes i es detectaren 255 parelles. La població balear l'any 2014 s'ha quantificat pròxima a 1.485 individus. La protecció d'aquesta espècie i la creació de parcs, reserves naturals i Zones de la xarxa Natura 2000, on es troben totes les colònies de cria, ha fet possible aquest increment. És per això que s'han de seguir fent els recomptes pertinents amb la periodicitat adequada i millorar la normativa de conservació de les localitats que actualment no gaudeixen d'aquest estatus, com a aportació positiva per la conservació d'aquest endemisme mediterrani.

Introducció

El Falcó marí o d'Elionor *Falco eleonora* (Gené 1839) és una espècie endèmica de la costa mediterrània, amb poblacions a l'Atlàntic marroquí i les Illes Canàries. És un migrador i les seves àrees d'hivernada es troben a Madagascar. Està present en les seves àrees de reproducció d'abril a principis de novembre, on utilitza com a llocs de nidificació els penya-segats costaners i illots rocosos. Les estimacions de la població a tot el món en l'últim cens és 15.000 parelles, de les quals 12.000 estan a Grècia (Papaconstantinou, 2007). La població balear el 2014 s'ha quantificat pròxima a 1.485 individus (SPE, 2014). Des de l'any 2001, s'ha seguit la mateixa metodologia en les mateixes colònies conegudes, comptant el nombre d'adults a través de l'observació directa des de la mar i mitjançant l'ús de renou per provocar el vol simultani dels exemplars (Bonnín, 2004). S'han fet els recomptes sempre després que hagin eclosionat els ous, però abans de que els joves hagin abandonat els nius, amb la intenció de no molestar als adults durant la incubació, i per evitar la sobreestimació de la població amb la inclusió dels immadurs en el recompte.

S'ha dut a terme el seguiment de les colònies durant un llarg període de temps, gairebé tots els anys, com per exemple a l'illa de sa Dragonera, l'arxipèlag del Parc Nacional de Cabrera, i en els últims anys la costa nord del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana (Mallorca).

Material i mètodes

S'han dut a terme l'anàlisi de dades dels arxius, informes inèdits i bibliografia existent sobre l'espècie a Balears. Amb aquesta informació s'ha confeccionat una base de dades a partir de

la qual s'ha pogut representar gràficament l'evolució de les poblacions (Figs. 2 a 5).

S'han situat sobre el mapa les colònies de cria conegudes i documentades, sobre les quals s'ha dut a terme el seguiment poblacional (que no són totes les existents). Aquestes colònies apareixen representades a la Figura 1.

La metodologia de censos es pot trobar explicada a la múltiple bibliografia i diferents memòries i informes inèdits (Bonnín 2004; Bonnín i Pinya 2009; Mayol 1981).

Resultats

La comparació de resultats permet inferir una millora general de la situació general de la situació de conservació de l'espècie. Això es pot veure a major detall en l'evolució de les colònies més importants com la de la Serra de Tramuntana (Fig. 2), Illots de Cabrera (Fig. 5), l'illa de Sa Dragonera (Fig. 3) i Illots des Vedrà i es Vedranell (Fig. 4). Gairebé en totes elles s'observa una tendència positiva en els darrers 14 anys, i la tendència per al conjunt de les colònies present a Balears és a mantenir-se estable i pròxima a una xifra de 1.200 exemplars. El Parc natural de Sa Dragonera és la colònia de la qual es té una sèrie més antiga i contínua de dades poblacionals, amb una sèrie ininterrompuda entre l'any 2001 i 2014 (Fig. 3). A les colònies de cria presents a la costa nord del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana s'ha dut a terme un seguiment acurat i continu del 2009 al 2012 i la tendència ascendent es tradueix en un augment de fins a 160 exemplars (Fig. 2), si bé tendència entre els anys 2004 i 2014 sembla recessiva, això es deu a que l'any 2014 no es va realitzar el cens i per poder tenir una estima per comparar tendències, es va treure la mitjana dels darrers 3 anys (Fig. 5).

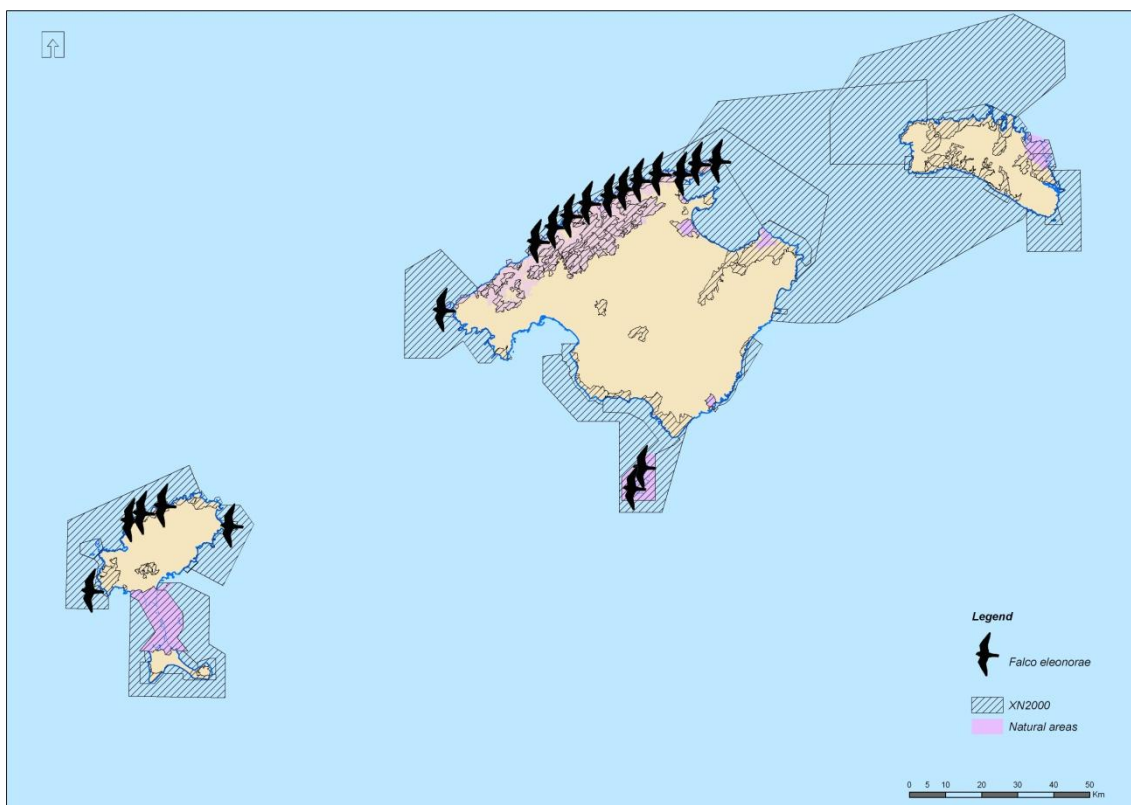

Fig. 1 Situació de les principals colònies de Falcó marí existents a les Illes Balears.

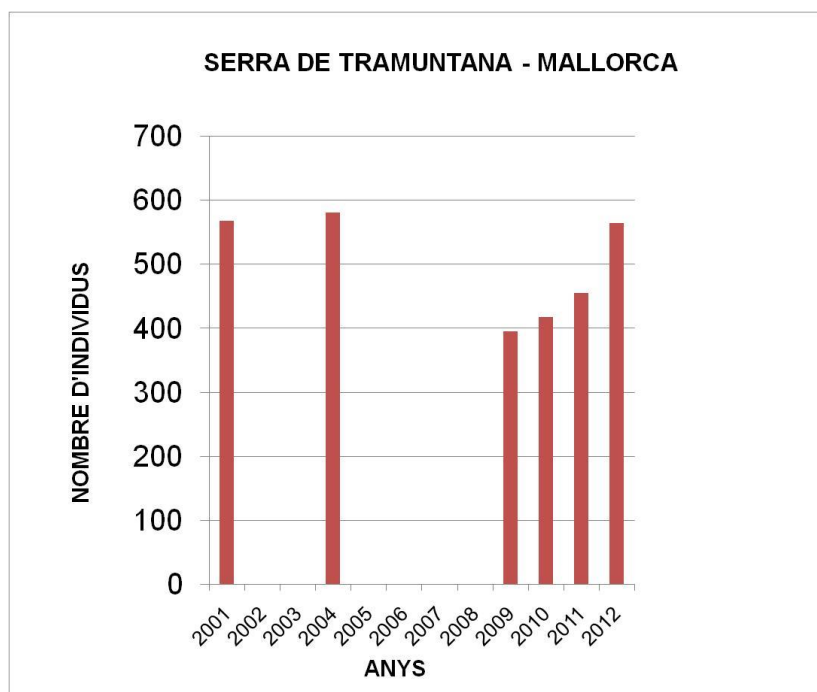

Fig. 2 Evolució de la població de falcons a les colònies al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana.

Es pot afirmar, amb caràcter general, que no s'ha produït una expansió geogràfica d'assentaments de cria, tot i que sí que hi ha hagut una ocupació de localitats pròximes a les colònies prèviament conegudes.

Discussió

La població a Espanya (Illes Canàries, València i les Illes Balears) en l'últim cens es va estimar entre 957-1170 parelles (Del Moral, (Ed) 2008.). A les Illes Balears es va estimar en 629-812 parelles (Bonnín, 2008). L'últim recompte fet a les Balears, tenint en compte que el valor referent a Tramuntana en la figura és una estimació a partir de les dades obtingudes en els recomptes dels últims 3 anys, dóna una quantitat de 1.150 individus. L'aplicació d'un factor de correcció calculat per a la desviació de la

detecció directa per Mayol (1981), donaria un total de 1.485 individus, i un nombre estimat de 743 parelles reproductores. Les colònies de cria més importants són: la costa nord de Mallorca, els penya-segats de Tramuntana, l'illa de sa Dragonera i a Eivissa la Reserva Natural des Vedrà i es Vedranell i els illots de ponent (Govern Balear 2014).

La tendència de l'espècie ha estat positiva des de 1974, quan encara els habitants de l'Eivissa consumien falcons joves recol·lectats a nius. La protecció de l'espècie i la creació de parcs, reserves naturals i zones Natura 2000, on es troben totes les colònies de cria, ha suposat un clar avantatge. És per això que millorar la normativa de conservació de les localitats que actualment no gaudeixen d'aquest estatus seria una aportació positiva per la conservació d'aquest endemisme mediterrani.

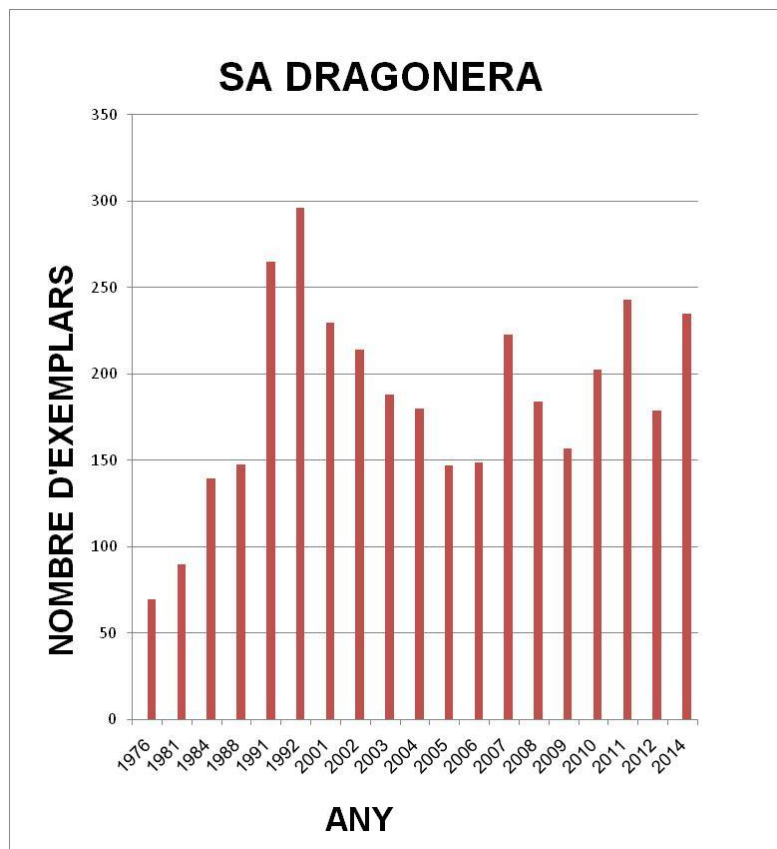

Fig. 3 Evolució de la població de falcons al Parc Natural de l'Illa de sa Dragonera.

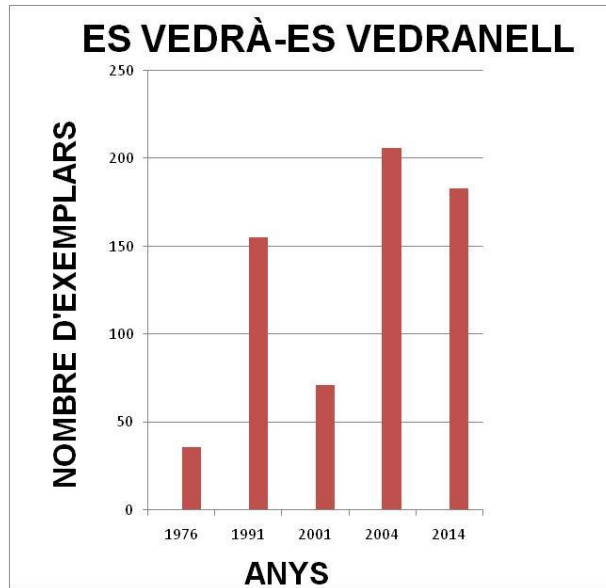

Fig. 4 Evolució de la població de falcons a les Reserves Naturals dels Illots des Vedrà i Es Vedranell.

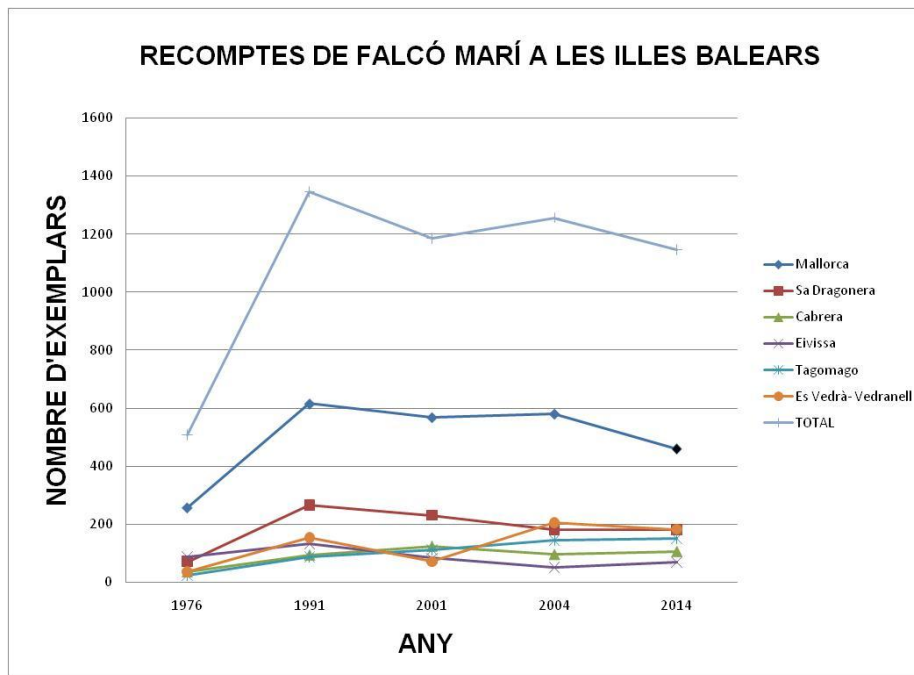

Fig. 5 Evolució de les poblacions de falcons a les principals colònies de les Illes Balears.

Agraïments

Volem donar les gràcies a tot el personal i professionals que han treballat amb aquesta espècie, que han escrit informes i a tots els col·laboradors i voluntaris que han participat en els recomptes: J. Adrover, J. S. Aguilar, G. Alomar, J. Amengual, J. Amengual, P. Arbona, X. Aquareles, I. Ballarín, J. Bonnín, J. Calvo, M. Calvo, E. Cardona, M. Català, S. Coll, T. Fernández, S. Ferragut, M. Frontera, A. Galera,

D. García, X. Gassó, P. Goberna, J. M. González, P. Gordiola, A. Grau, P. Llobera, F. D. Lluc, M. McMinn, J. C. Malmierca, X. Manzano, L. Martín, O. Martínez, R. Mas, J. Mayol, M. Mayol, R. Mejías, J. Monterde, J. Muntaner, J. Nicolau, S. Nicoll, L. Parpal, E. Perelló, S. Pinya, Ll. Pol, G. Pomar, M. Pons, J. Ripoll, A. Rodríguez, T. Sala, J. Salom, A. Sastre, J. J. Suárez, M. Vericad.

Bibliografia

- Araujo, J., Muñoz-Cobo, J. y Purroy, F.J. 1977. Las rapaces y aves marinas del archipiélago de Cabrera. *Naturalia Hispanica*, 12.
- Bonnín, J. (2004). Recompte i paràmetres reproductors de la població balear de *Falco eleonora* a l'any 2004. Informe inèdit. Govern de les Illes Balears i Consultoria Ambiental Miquel Frontera. 64 pp. Santa Maria del Camí.
- Bonnín, J. (2005). Recompte i paràmetres reproductors de la població balear de *Falco eleonora* a l'any 2004. *Anuari ornitològic de la Balears*, 19: 1-9. Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB).
- Bonnín, J. 2008. *El halcón de Eleonora en Baleares*. En: J. C. del Moral (Ed.). *El halcón de Eleonora en España. Población en 2004-2007 y método de censo SEO/BirdLife*. Madrid.
- Bonnín, J. i Pinya, S. (2009). Recompte dels efectius reproductors de *Falco eleonora* al paratge natural de la Serra de Tramuntana a l'any 2009. Espais de Natura Balear. Informe inèdit. Santa Maria del Camí.
- Bonnín, J. i Adrover, J. 2012. Cens de les colònies de cria de l'Arxipèlag de Cabrera. Dades inèdites dels autors.
- Bonnín, J. i Adrover, J. 2012 Dieta del falcó marí i cens de la població a l'arxipèlag de Cabrera: un nou estudi del GOB per conèixer millor aquesta espècie. *Es Busqueret, Revista de divulgació ornitològica*. Núm. 30 Tardor.
- Del Hoyo, J., Elliot, A., i Sargatal, J. (Eds.). 1994. *Handbook of the Birds of the World, Vol.2. New World Vultures to Guinea-fowl*. Lynx Edicions. Barcelona.
- Del Moral, J.C. (Ed.). 2008. *El Halcón de Eleonora en España. Población en 2004-2007 y método de censo. SEO/BirdLife*. Madrid.
- Govern Balear 1983. Recompte de Falcó Marí a Eivissa. Conselleria d'Agricultura i Pesca (manuscrit).
- Govern Balear 1984. Conselleria d'Agricultura i Pesca. Dades inèdites. Arxiu Servei de Protecció d'Espècies.
- Govern Balear 1988. Conselleria d'Agricultura i Pesca. Dades inèdites. Arxiu Servei de Protecció d'Espècies.
- Govern Balear 1991. Conselleria de Medi Ambient. Dades inèdites. Arxiu Servei de Protecció d'Espècies.
- Govern Balear 1992. Conselleria de Medi Ambient. Dades inèdites. Arxiu Servei de Protecció d'Espècies.
- Govern Balear 1993. Memòria del Pla de recuperació de rapinyaires de les balears. Conselleria de Medi Ambient (manuscrit).
- Govern Balear 2001. Conselleria de Medi Ambient. Dades inèdites. Arxiu Servei de Protecció d'Espècies.
- Govern Balear 2014. Censos de Falcó Marí a les Illes Balears. Dades inèdites. Arxiu Servei de Protecció d'Espècies.
- Mayol, J. 1976. *Estudios sobre el Halcón de Eleonor Falco eleonora en las Islas Baleares*. *Ardeola* 23: 52-56.
- Mayol, J. 1981. Evaluación de las colonias mallorquinas de Halcón de Eleonora *Falco eleonora* Gené, durante el verano de 1981. *Bol. Est. Central de Ecología*, 20: 21-26.
- Mayol, J. 1996. *El Halcón de Eleonora: situación de la especie y de su conocimiento*. Monografía n° 4. SEO: 117-126.
- Ministerio de Medio Ambiente 2000. Organismo Autónomo de Parques Nacionales. Arxius Parc Nacional de Cabrera. Informes inèdits. Palma de Mallorca.
- Ministerio de Medio Ambiente 2001. Organismo Autónomo de Parques Nacionales. Arxius Parc Nacional de Cabrera. Informes inèdits. Palma de Mallorca.
- Muñoz, A. 1995 Atlas de las aves nidificantes del Parque Nacional Marítimo-Terrestre del Archipiélago de Cabrera. GOB. Palma. Informe inèdit.
- Papaconstantinou, C. 2007. *Eleonora's Falcon ruling the aegean skies*. Hellenic Ornithological Society. Atenas.
- Tomás, P., Forteza, V. y Frontera, M. 1992. Recompte de 1991 de falcó marí (*Falco eleonora*) al Parc Nacional de Cabrera. *Anuari Ornitològic de les Balears*, 6: 66-68.
- Viada, C. 1983 Censo de las colonias Pitiusas de halcón de Eleonor. M° de Agric., Pesca y Alimentación. ICONA, Baleares (manuscrit).
- Viada, C. 1994. Memòria del Pla de recuperació de rapinyaires de les Balears. 1993. Conselleria de M.A. (manuscrit).

